

Osman TURAN

**ULUSLARARASI BELGELER BAĞLAMINDA
YARGI BAĞIMSIZLIĞI:
TÜRKİYE İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ**

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	V
KISALTMALAR VE SİMGELER	XV
GİRİŞ.....	1
1. HUKUK DEVLETİ VE YARGI KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	7
1.1. Genel Olarak.....	7
1.2. Hukuk Devleti İlkesi	9
1.3. Kuvvetler Ayrılığı İlkesi	14
1.4. Yargı Organı	17
1.5. Hakimlik ve Savcılık Teminatı.....	19
1.5.1.Hakimlik ve Savcılık Teminatının Unsurları.....	21
1.5.1.1. Azmedilmeme.....	21
1.5.1.2. Coğrafi Teminat.....	25
1.5.1.3. Emekliye Sevk Edilememe	28
1.5.1.4. Mali ve Özlük Haklarından Yoksun Bırakılmama	29
1.5.1.5. İdari Görevlere Muvafakatsız Atanamama.....	32
1.5.1.6. İkinci Görev Yasağı	32
1.5.1.7. Savcılık Sınıfına Atanamama.....	33
1.6. Yargı Bağımsızlığı.....	34
1.6.1.Yargı Bağımsızlığı Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	37
1.6.2.Çeşitli Yönleriyle Yargı Bağımsızlığı.....	39
1.6.2.1. İç ve Dış Bağımsızlık.....	40
1.6.2.1.1. Yürütme Organına Karşı Bağımsızlık ..	40
1.6.2.1.2. Yasama Organına Karşı Bağımsızlık.....	43
1.6.2.1.3. Yargı Organına Karşı Bağımsızlık.....	46

1.6.2.1.4. Davanın Taraflarına Karşı Bağımsızlık	49
1.6.2.1.5. Kamuoyuna Karşı Bağımsızlık.....	49
1.6.2.1.6. Medyaya Karşı Bağımsızlık.....	50
1.6.2.2. Bireysel ve Kurumsal Bağımsızlık	53
1.6.2.3. Mahkemelerin ve Hakimlerin Bağımsız Görünümü	54
1.6.2.4. Savcıların Bağımsızlığı.....	56
1.7. Yargı Tarafsızlığı	59
1.8. Yargı Bağımsızlığı ve Yargı Tarafsızlığı İlişkisi	63
1.9. Yargı Bağımsızlığı ve Hukuk Devleti İlişkisi	65
1.10. Yargı Bağımsızlığı ile Temel Haklar ve Özgürlükler İlişkisi.....	67
1.11. Fren-Denge Mekanizması	68
1.12. Hakim ve Savcıların Denetimi ve Sorumlulukları.....	69
1.13. Yargıçlar Devleti.....	72
1.14. Mahkeme Kararlarının Yerine Getirilmesi	74
2. ULUSAL VE ULUSLARARASI ALANDA YARGISAL İLKE VE STANDARTLARIN MUKAYESESİ.....	77
2.1. Uluslararası Belgelerde Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı	78
2.1.1. Birleşmiş Milletler	78
2.1.1.1. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannameşi	78
2.1.1.2. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi.....	79
2.1.1.3. Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri.....	79
2.1.1.4. Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği Davranış İlkeleri.....	81
2.1.1.5. Roma Statüsü ve Uluslararası Ceza Mahkemesi ...	83
2.1.2. Avrupa Konseyi	84
2.1.2.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkı	85

2.1.2.2. Hakimlerin Statüsüne Dair Avrupa Şartı (1998) .87	
2.1.2.3. Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa İlkeleri (Budapeşte İlkeleri)89	
2.1.2.4. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararları90	
2.1.2.4.1. Hakimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Rolü Hakkındaki Rec (94)12 Sayılı Tavsiye Kararı90	
2.1.2.4.2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hakimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkında Üye Devletlere Yönelik CM/Rec (2010)12 Sayılı Tavsiye Kararı93	
2.1.2.4.3. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Ceza Adalet Sisteminde Savcılığın Rolü İle İlgili Üye Devletlere Sunduğu Rec (2000)19 Sayılı Tavsiye Kararı95	
2.1.2.5. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) Raporları.....96	
2.1.2.5.1. Venedik Komisyonu'nun Yargısal Atamalara Dair (2007) 1 Sayılı Raporu97	
2.1.2.5.2. Venedik Komisyonu'nun Yargı Sisteminin Bağımsızlığına Dair (2010) 494 Sayılı Raporu: Bölüm I – Hakimlerin Bağımsızlığı.....99	
2.1.2.5.3. Venedik Komisyonu'nun Yargı Sisteminin Bağımsızlığına Dair (2010) 494 Sayılı Raporu: Bölüm II – Savcılık Teşkilatı 101	

2.1.2.6. Avrupa Hakimleri Danışma Konseyi (Consultative Council of European Judges) Görüşleri.....	103
2.1.2.6.1. CCJE'nin Yargının Bağımsızlığı ve Hakimlerin Görevden Alınmaması Standartlarına Dair (2001) 1 Sayılı Görüşü.....	103
2.1.2.6.2. CCJE'nin Başta Etik, Uygunsuz Davranışlar ve Tarafsızlık Olmak Üzere, Hakimlerin Mesleki Davranışlarını Düzenleyen İlke ve Kurallar Hakkındaki (2002) 3 Sayılı Görüşü.....	106
2.1.2.6.3. CCJE'nin Toplum Hizmetine Adanmış Yargı Yüksek Kurullarına Dair (2007) 10 Sayılı Görüşü	107
2.1.2.6.4. CCJE'nin 12 (2009) Sayılı Görüşü ve Avrupa Savcıları Danışma Konseyi'nin (CCPE) 4 (2009) Sayılı Görüşü.....	110
2.1.2.6.5. CCJE'nin (2010) 3 Sayılı Hakimlerin Magna Carta'sı (Temel İlkeler Belgesi)	111
2.1.2.6.6. CCJE'nin Modern Demokraside Yargının ve Diğer Devlet Erklerinin Yeri Hakkındaki (2015) 18 Sayılı Görüşü	113
2.1.2.6.7. CCJE'nin Yargı Konseylerinin Gelişimi ve Bağımsız ve Tarafsız Yargı Sistemindeki Rolüne Dair (2021) 24 Sayılı Görüşü	115
2.1.2.7. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi.....	118
2.1.2.7.1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı.....	120

2.1.2.7.2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 21 Haziran 2021 Tarihli Yargı Etiği Kararı.....	122
2.1.3. Avrupa Birliği	123
2.1.3.1. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi	124
2.1.3.2. Avrupa Birliği Adalet Divanı Davranış Kuralları	124
2.2. Ulusal Mevzuatta Yargı Bağımsızlığı.....	125
2.2.1. Anayasa.....	125
2.2.2. Kanunlar.....	126
2.2.3. Eylem Planı.....	128
2.2.4. Yargı Reformu Stratejisi	131
2.2.5. HSK Stratejik Planı	134
2.2.6. Etik İlkeler.....	135
2.3. Yargı Bağımsızlığı Bağlamında Önem Arz Eden İki İdare	138
2.3.1. Hakimler ve Savcılar Kurulunun Yapısı, Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları.....	138
2.3.2. Türkiye Adalet Akademisinin Yapısı, Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları.....	145
2.4. Yargı Bağımsızlığı İlkeleri ile Hakimler ve Savcılar Kurulu ve Türkiye Adalet Akademisinin Yapısına Teorik Çerçeveden Mukayeseli Bakış.....	147
3. TÜRKİYE’DE YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE TARAFSIZLIĞI: DURUM TESPİTİ	149
3.1. Uluslararası Kuruluşlar	149
3.1.1. Birleşmiş Milletler	150
3.1.2. Avrupa Konseyi	152
3.1.2.1. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği	152
3.1.2.2. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi.....	157
3.1.3. Venedik Komisyonu	158
3.1.4. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi.....	163
3.1.5. Avrupa Birliği	167

3.1.5.1. İstişari Ziyaret Raporları.....	169
3.1.5.2. İlerleme (Ülke) Raporları	175
3.1.6. Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu.....	182
3.1.7. Avrupa Yargı Kurulları Ağı	186
3.1.8. Avrupa Yargı Eğitim Ağı.....	187
3.2. Uluslararası Devlet /Hükümet Dışı Kuruluşlar (Sivil Toplum Kuruluşları)	187
3.2.1. Özgürlük Evi (Freedom House)	188
3.2.2. İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch)	191
3.2.3. Dünya Adalet Projesi (World Justice Project)	192
3.2.4. Sınır Tanımayan Gazeteciler (Reporters Without Borders)	194
3.2.5. Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International)	196
3.3. Anayasa Mahkemesi - Ulusal Yüksek Mahkeme	199
3.4. Ulusal Alandaki Sivil Toplum Kuruluşları.....	213
3.5. Yargıya Güven Anketlerinde Türk Yargısı.....	213
4. TÜRKİYE İÇİN BAĞIMSIZ VE TARAFSIZ YARGI MODELİ ÖNERİSİ.....	216
4.1. Hakimler ve Savcılar Kurulu ile Adalet Bakanlığı Arasındaki Güçlü Bağ	217
4.2. Hakimler ve Savcılar Kurulu Üyelerinin Seçim Usulünün Kurul'un Siyasileşmesi Üzerindeki Etkisi	225
4.3. Savcıların Bağımlılığı Sorunu ve Türkiye'deki Başsavcılık Müessesesi.....	235
4.4. Hakim ve Savcı Yardımcılarının Alım Usulü	242
4.5. Türkiye Adalet Akademisinin Bağımsızlığı ve Özerkliği	252
4.6. Hakimler ve Savcılar Kurulu Kararlarının Yargısal Denetimi ...	256
4.7. Hakim ve Savcı Kararlarının Notlandırılması ve Bunun Yükselme ile Bağımsızlık Üzerindeki Etkisi.....	261
4.8. Türk Yüksek Yargısında Kadın-Erkek Eşitsizliği.....	262

4.9. Yüksek Mahkemelere ve Ünvanlı Görevlere Yapılan Atamalarda Kullanılan Takdir Yetkisi	266
4.10. Fren-Denge Mekanizmasının Varlığı ve Yargı Kararlarının Uygulanırılığı	270
4.11. Danıştay Üyelerinin Bir Kısımının Yürütme İçerisinden Yürütme Organınca Seçilmesi.....	277
4.12. Türkiye’de Coğrafi Teminatın Gerçekleştirilebilirliği	280
4.13. Hakim ve Savcıların Mali Güvenceleri	283
SONUÇ VE ÖNERİLER	287
KAYNAKLAR	295